

Kütahya: Tarihin, Sıcak Suların ve “Ateşte Açan Çiçeklerin” Kenti

TÜRSAB AR-GE DEPARTMANI, Şubat 2008

Anadolu'nun her kilometrekaresinde binlerce yıldır cereyan eden o baş döndürücü hareketlilik anafolara ve kör düğümlere yol açar. Sonra o düğümler, savaşlar, istilalar, göçler ve bitmek bilmeyen olup bitişlerle sayısız efsane, dram ve trajedi şeklinde tekrar tekrar çözülür. İşte tüm bu oluş bitişler, Anadolu'da türküler olmuş, taşlara kazınmış ve yüreklere sinmiştir.

Kütahya işte böyle bir coğrafyanın ortasında bir kenttir. Bilinen tarihi içinde Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Germiyanogulları ve Osmanlı Dönemi uygarlıklarıyla Türkiye Cumhuriyeti'ne ulaşan bu kentimiz ile içselleşmiş tarihi anafolara o kadar boldur ki buralarda gezinen tarihe ilgili birisinin gördükleri ve duydukları karşısında başı döner. “Hangi taşı kaldırırsanız altından tarih fıskırıyor” diye bir söz vardır ya... İşte o söz herhalde bu topraklar için söylenmiş olmalıdır.

Ulusumuzun varlık mücadelesinin en keskin ve şiddetli dönemecinin dönüldüğü ve dünya tarihinin akışını değiştirip bizi yeni bir potada tekrar var eden Büyük Taarruzun zaferle sonlandığı yer olan Dumlupınar Kütahya'dadır.

Kayı Boyu, Harzemşahlarla girdiği savaşta ölen Gündüz Alp'in eşi Hayme Hatun liderliğinde Domaniç'e gitmiş ve Osmanlı'nın temelleri burada atılmıştır. Hayme Hatun Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Gazi'nin babannesidir.

Mitolojide Zeus'un oğlu Azan'ın kurduğu aktarılan Kütahya'da Türkler öncesi en belirgin izler Frigler ve Romalılardan kalmış. Bugün Kütahya'da bu iki uygarlığın en belirgin iki fenomeni Frig Vadisi ve Aizonai Antik kentidir.

Diğer yandan, Anadolu beylikleri arasında en güçlülerinden olan Germiyanogullarının Başkentliğini de yapan Kütahya Selçuklu tarzına ait nadide eserlerle de bezelidir.

Kent Mevlevi tarihinin önemli parçasıdır. Bu gün Dönerler Camii olarak adlandırılan yapı üçüncü büyük mevlevi asithanesi olarak yüzyıllarca kullanılmıştır. Mevlevi peşrevlerinin pek çoğu Kütahyalı mevleviler tarafından bestelenmiştir.

Germiyan Sokak-Kütahya Evleri

Pirler Mahallesi Germiyan Sokak'taki 18. Yüzyıldan kalma konak ve evler iyi korunarak günümüze kadar gelmeyi başarmışlardır.

Bu sokak'taki Kütahya Evleri iki veya üç katlı ahşap evlerdir. Payandalarla desteklenmiş çıkmaları, çiftli koca kapıları, kafesli pencereleri ile ahşap Anadolu mimarisinin en güzel örneklerini oluşturur. 17. ve 18. yüzyıl Kütahya evleri açık sofalıdır. Sofalar odalar arası bağlantıyı sağlar. Ayrıca sofalarda seki yada köşk adı verilen dinlenme mekanları bulunur. Giriş katlarına taşlık denir. Evlerin ön kapıları dışında geniş arka bahçelere açılan arka kapıları da vardır.

Depo, kiler samanlık hatta ahırlar buradadır. Birinci katta günlük yaşama ait odalar vardır. Bunlar oturma odası, mutfak ve yatak odasıdır. İkinci katta ise misafir odaları ve gelin odaları bulunur. 19. ve 20. yüzyıl Kütahya evleri kapalı sofalıdır. Önceki dönemlerin aksine, bu dönem evlerinin dışları, saçakları, pervazları ve payandaları süslenirken, iç mekanlar aksine sade tutulmuştur. Yine bütün Kütahya evleri payanda destekli çıkartmalara sahiptir. Bu çıkartmalar yola uyum ve iç mekanı düzeltme amaçlı yapılmıştır.

Kütahya Kalesi

Kütahya Kalesi Antik çağlardan günümüze kadar yerleşimin olduğu Hisar Tepesinde. 70 burca sahip olan Kütahya Kalesi üç bölümden oluşur. Bunlar Kale-i Bala, Kale-i Sagir ve dış surlardır. Roma, Bizans, Selçuklu, Germiyan ve Osmanlı izleri görülen kalede herhangi bir

döneme ait kitabe yoktur. Fakat yapılan incelemeler sonucunda 8.yy Bizans, 12.yy Bizans, 13/14.yy Türk dönemlerine ait inşaat özelliklerine rastlanmıştır. Kalede bilinen son inşaat Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılmıştır. (1451-1481) Kale'de iki çeşme, iki mescid vardır. Kütahya Kalesinde, kendi ekseninde 45 dakika da bir tur atan Döner Gazino 1973 yılı yapımıdır. Lokanta olarak hizmet veren Döner Gazino'nun altındaki Kır Kahvesi yaz aylarında açıktır.

Aizonai (Çavdarhisar) Antik Kenti

Kütahya'ya 57 km. uzaklıktaki Çavdarhisar İlçesinde bulunan Aizonai Antik kenti Kütahya'nın en büyük sürprizlerinden birisidir. Antik Kentte bulunan tapınak Anadolu'nun günümüze en sağlam kalan Zeus tapınaklarından birisidir. Efes ile çağdaş olan kent Penkalas ırmağının iki yakasına kurulmuştur. Kentin ismi Su Perisi Erato ile efsanevi kral Arkas'ın birleşmesinden ortaya çıkan Azan isimli mitoloji kahramanından kaynaklanmaktadır. Aizonai antik kenti Frigya'ya bağlı yaşayan Aizanitislerin ana yerleşmeleriydi.

Kent alanı, M.Ö.3000 yıllarından itibaren yerleşmeye sahne olmuştur. Helenistik dönemde Bergama Krallığı ile Bithinya arasında el değiştirmiştir. M.Ö. 133'de Roma egemenliğine girmiştir. Erken Bizans döneminde Piskoposluk merkezi olan Aizonai 7.yy.da önemini yitirmiştir. Ortaçağ'da (13.yy) Çavdar Tatarları'nın üssü olan kent daha sonraları Çavdarhisar ismini almıştır.

Antik kentte; Zeus Tapınağı, Antik Borsa, Stadyum ve Anfi Tiyatro ile Mozaikli Hamam, Antik Köprüler ve Sütunlu Yol görülmeye değerdir. Zeus Tapınağı'nın aypımına M.S. II.yüzyılda İmparator Hadrian zamanında başlanmıştır. Tapınakta kısa yanları her birinde 8'er,uzun yanların her birinde 15'er İon sütunu yer alır. 53x35 m. ölçülerinde bir podyumun üzerinde yer alan tapınağın altında tonozlarla örtülü bir mekan yer almaktadır ki; bu plan Anadolu'da Roma mimari sanatında pek alışılmamış bir uygulamadır ve benzerine rastlanılmamıştır. Bu mekan muhtemelen kehanet yeri veya tapınağa ait depo olarak işlev görmüştür.

Dünyanın ilk borsası

Dünyanın ilk borsası Aizonai Antik Kentindedir. M.S. 2.yüzyılın 2. yarısında tahıl pazarı olarak kullanılmıştır. 1971 yılında kazısı yapılan borsa binasının kısmen onarılan duvarlarında M.S. 4.yüzyılın başlarında İmparator Diocletian'ın 304 yılında enflasyonla mücadele için yaptığı ücret tespitlerinin bir kopyası vardır. Bu yazıtta imparatorluk pazarlarında satılan tüm malların fiyatları yer almaktadır. Örneğin; kuvvetli bir köle iki eşeğin fiyatına, bir at ise üç köle fiyatına eşittir.

Aizonai'deki Stadyum Tiyatro kombinasyonunun ise dünyada benzeri yoktur. Yapımına M.S. I. yüzyılda başlanmış ve aralıklarla III.yüzyıla kadar sürmüştür. Stadyumun oturma grupları hafif çokgen biçimli olduğu için yapı orta kısımda genişlemektedir. Stadyum ile tiyatroyu ayıran duvarın stadyum cephesi mermerlerle kaplı olup tiyatronun sahne kısmı ise zengin mermer bezemelerle kaplıydı. Bu bezemeler deprem sonucunda oturma basamaklarının ortasına yıkılmışlardır.

Penkalas denilen Koca Çayın üzerinde Antik çağda iki yakayı bir birine bağlayan beş köprü mevcuttu. Bunlardan birisi yayalar için yapılmış olan ahşap bir köprü, diğer dördü ise kemerli taş köprüleridir. Bunlardan iki tanesi günümüze ulaşmıştır.

1992-1995 yılları arasında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Sütunlu yol M.S. 400. yıllara tarihlenmektedir. Restore edilerek ayağa kaldırılan cadde kenarlarındaki sütunlar erken antik yapılardan sökülmüştür. Dükkan kapıları bu sütunlu yola açılmakta olup yakınında onunla ilişkili borsa yapısı bulunuyordu.

Frigler ve Frig vadisi

M.Ö. 1200'lerde Trakya'dan Anadolu'ya büyük dalgalar halinde geçen Frigler, bölgede Hitit egemenliğine son verip, doğuda Kızılırmak, güneybatıda Burdur Gölü'ne kadar uzanan geniş bir alanı yurt tutmuşlardır. Friglerden önce bölge Hititlerle asurlular arasında el değiştirmelere sahne olmuştur.

M.Ö. VIII. yüzyılda devlet olarak örgütlenen Frigler'in barışçı bir toplum olarak geliştiği, tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları, kaya mezarları, tapınım alanları ile kendilerine özgü bir mimari getirdikleri, maden işçiliği ve dokumacılıkta ileri gittikleri, yeni müzik aletleri ürettikleri görülmektedir.

Kütahya-Eskişehir karayolunun 26. km'sindeki Sabuncupınar'dan başlayıp Ovacık Köyüne kadar, İlin doğusu boyunca uzanan ve büyük bölümü çam ormanları arasında kalan alana "Frig Vadisi" denilmektedir.

Frig Vadisi iki ana bölümde incelenebilir. Birinci bölüm; Sabuncupınar, Fındık, İncik, İnli, Söğüt mağaralarının bulunduğu kuzey bölümüdür. İkinci bölüm ise, daha güneydeki Ovacık Köyü, İnlince mahallesi ve çevresidir.

Kütahya'nın doğusunda, eski bir yanardağ olan Türkmen Dağı'nın tüfleri ile örtülü olan Frig yaylaları, eski çağlardan beri çeşitli kavimler tarafından iskan edilmiştir. Volkan tufunun kolay işlenebilir bir kaya çeşidi olması, bölgenin en eski halklarından biri olan Frigler'in, bunları oyma ve yontma yoluyla çeşitli amaçlar için kullanmalarını sağlamıştır. Frigler'in ana tanrıçası Kybele'ye adanmış açık hava tapınakları ile savunma amaçlı yapılar, en çok göze çarpan eserler arasındadır. Bunların yanında Roma devrinde kayaları oymak suretiyle meydana getirilmiş çeşitli barınaklar, mezar odaları, ağıl ve ahır olarak kullanılan mekanlar, sarnıçlar ve ambarlar da bulunmaktadır. Erken ve Geç Bizans devirlerinde ise bunlara ilaveten kilise ve şapeller de inşa edilmiştir.

Frig Vadisi'nin ikinci bölümü ise Kütahya'ya 55 km. uzaklıkta bulunan Ovacık Köyü'nün İnlince Mahallesi'nin doğusunda başlayan çam ormanları arasındadır. Bölgenin bilinen tarihi M.Ö. 900600 yıllarında Frigler, daha sonra Romalılar ve Bizanslılar tarafından kullanıldığı şeklindedir. Frig Vadisi'nde kayalara elle oyulmuş kaya mezarlar, kiliseler ve sığınmalarınma amacıyla kullanılmış yüzlerce mağara bulunmaktadır.

Lidyalılar ve Kral yolu

M.Ö. 676'da Kafkasya üzerinden Anadolu'ya giren Kimmerler'in, Frigya Kralı III. Midas'ı yenerek Kütahya ve çevresini ele geçirdiği, daha sonra M.Ö. 607'de Lidya kralı Alyattes'in Kimmer egemenliğine son vermiştir.

Lidyalılar döneminde Efes'ten başlayıp başkent Şart, Uşak ve Kütahya'dan geçerek Adalar Denizi ve Kızılırmak'ın doğu yakasını birbirine bağlayan Kral Yolu işte bu dönemde yapılmıştır.

Doğuda gelişerek Anadolu'yu Marmara'ya kadar istila eden Persler'in ünlü kralı II. Kyros, M.Ö. 546'da Lidyalıları yenerek devletini tarihten silmiş, Kütahya'yı Frig Satraplığı'nın merkezi yaptığı Dinar'a bağlamıştır. M.Ö. 334'te Perslerin zayıflamasıyla Biga Çayı civarındaki savaşı kazanan Makedonyalı İskender bölgede üstünlük kurmuştur.

İskender'in M.Ö. 324'te ölümüyle Kütahya ve çevresi komutanlarından Antigonas'a geçmiştir. Bölgede M.Ö. III. yüzyılım başlarında yaşanan karışıklıklardan sonra Bergama Krallığı üstünlük sağladığı ve M.Ö. 133 tarihinde Kütahya'nın Roma'nın Asya Eyaleti sınırlarına dahil edildiği görülmektedir.

Roma ve bizans dönemi

Kütahya, Roma egemenliğine girdiği sırada bölgede küçük şehir devletleri vardır. Kütahya'da Kotiaecion, Gediz'de Cadı, Simav'da Synaus, Emet'te Tiberiopolis, Simav Boğazköy'de Ancyra, Altıntaş'ta Soa ve Çavdarhisar'da Aizanoi Antik yerleşim merkezleri bulunmaktadır. Bu şehir devletlerini Claudius unvanlı valiler yönetmiş, toplanan verginin bir bölümünü merkeze gönderip kalanını kentin imarına harcamışlardır.

O dönemin en büyük şehri olan 120 bin nüfuslu Aizanoi'nin Zeus Tapınağı, İmparator Hadrian MS. (117138) döneminde toplanan arazi vergileriyle yaptırılmıştır. Bu bölgede (302) tarihinde yapıldığı saptanan bir borsa binası vardır. Duvarları üzerinde Latince fiyat listeleri bulunmaktadır. Bu listeler fiyat artışlarını önlemek için konulmuştur.

M.S.395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Kütahya, Doğu Roma İmparatorluğu içinde kalmıştır. Bu dönemde önemli bir piskoposluk merkezi olan Kütahya hızla gelişmiş, çevresine yapılan kalelerle korunaklı bir kent haline getirilmiştir. Zeus Tapınağı kiliseye çevrilmiş, il ve çevresinde çok sayıda kilise inşa edilmiştir.

Seçuklular dönemi

1071 'de Malazgirt Savaşı'yla Selçukluların Anadolu'ya girmesinin ardından Anadolu Selçuklu Devleti'ni kuran Kutalmışoğlu Süleyman Şah, 1078'de Kütahya'yı ele geçirmiştir. 1186'da ülkeyi oğulları arasında paylaştıran II. Kılıç Arslan Kütahya'yı Gıyaseddin Keyhüsrev'e vermiş, 1196'da Kütahya tekrar Bizanslıların eline geçmiş, 1233'de ise Alaeddin Keykubad zamanında tekrar Anadolu Selçuklularına kazandırılmıştır. Kütahya'daki Hıdırlık Mescidi, Yoncalı Hamamı ve Camisi, Balıklı Camii ve Medresesi Selçuklu dönemi eserlerindedir.

Beylikler dönemi

1230'da Anadolu'ya gelen Germiyanoğlu Aşireti, artan Moğol baskısı karşısında 1260'ta göç ederek Kütahya yöresine yerleşmiştir. 1277'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmasıyla Kütahya ve yöresi Germiyanoğullarının payına düşmüş, hızla gelişen Germiyanoğlu Beyliği, Batı Anadolu'nun en güçlü beyliği olmuştur. İlk beylerinin Alişir olduğu bilinmektedir. Alişiroğlu I. Yakup 1300'de bağımsızlığını ilan ederek Kütahya'yı başkent yapmıştır. 1340'ta yerine geçen oğlu Mehmet Bey döneminde gelişimini sürdüren Germiyanoğlu Devleti'nin başında 1361'de Süleyman Şah görünmektedir. Bu dönemde Osmanlı Sultanı I. Murad'ın oğlu Bayezid'e kızını veren Süleyman Şah, Kütahya, Simav, Emet ve Tavşanlı'yı kızı Devlet Hatun'un çeyizi olarak Osmanlılar'a vermiştir. (1381) Yıldırım Bayezid 1389'a kadar Kütahya'da valilik yapmıştır. Süleyman Şah, Kula'ya çekildikten sonra 1387'de ölmüş, yerine oğlu II. Yakup Bey geçmiştir. Germiyanoğulları Beyliği II. Yakup'un vasiyeti üzerine 1429'da Osmanlılara katılmıştır.

Kütahya'daki Germiyanoğlu eserleri arasında bugün Çini Müzesi olan II. Yakup İmaret Külliyesi, şimdi Arkeoloji Müzesi olan UmurBin Savcı Medresesi ile İshak Fakih Camii ve Medresesi sayılabilir. Germiyan oğulları döneminde Yıldırım Bayezid'in Kütahya Valiliği sırasında yapımına başlanan Ulu Camii XV. Yüzyılda Musa Çelebi döneminde tamamlanmıştır.

Osmanlı dönemi

1429'da Germiyanoğlu II. Yakup'un vasiyeti ile Osmanlılara geçen Kütahya bu dönemde bir sancak merkezidir. 1451'de Anadolu Beylerbeyliği'nin merkezi olan Kütahya'da Kanuni'nin oğulları Şehzade Bayezid (15421558) ve (Sultan II.) Selim (15581566) valilik yapmışlardır. 1511'de Safavilerin Anadolu'da yaptıkları bölücülük sonucunda çıkan Şahkulu ayaklanması Kütahya'ya kadar yayılmıştır. 1833'te Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın Kütahya'yı işgali ve aynı yıl imzalanan Kütahya Antlaşması ile şehri terk etmesi

dönemin kayda değer olaylarıdır. Kütahya Osmanlı mimarisinin güzel örnekleriyle donatılmış, çeşme, köprü, cami, medrese, han ve hamamlarla imar edilmiştir. Selçuklulardan bu yana devam eden çini sanatı bu dönemde en parlak devrini yaşamıştır. Dünya tarihinin devlet gözetiminde yapılan ilk toplu iş sözleşmesi, Fincancılar Esnafı Anlaşması adıyla 13 Temmuz 1766 tarihinde Kütahya'da imzalanmıştır.

Lajos Kossuth

1849'da Osmanlı Devleti'ne sığınan Macar bağımsızlık hareketinin önderi Lajos Kossuth ve beraberindeki 56 mülteci, 1850-1851 yıllarında Kütahya'da konuk edilmiştir. Lajos Kossuth'un Kütahya'da kaldığı ev 1982 yılında müze haline getirilmiştir.

1867'de Hüdavendigâr Vilayetine bağlı bir sanak merkezi olan Kütahya, 8 Ekim 1923'te vilayet olmuştur.

Milli Mücadele Ve Cumhuriyet Dönemi

Kütahya'da Milli Mücadele 20 Eylül 1919 günü başlamıştır. Binbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı İsmet, Yüzbaşı Süleyman ve Mülazım Tahsin Beyler Kütahya'ya gelerek Kuvai Milliye Teşkilatını kurmuşlardır. Teşkilatın başına Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı Nüzhet Bey seçilmiştir. İsmail Hakkı Bey Komutasında oluşturulan 350 kişilik bir müfrezenin İngilizleri Kütahya'dan çekilmek zorunda bırakması Kütahya'da Milli Mücadelenin ilk başarısıdır. Kütahya Milli Alayı, Milli Mücadele yıllarında önemli görevler üstlenmiş, işgal yıllarında büyük yararlılıklar göstermiştir. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin antlaşmayı tanımadığını ilan etmesi üzerine işgal hızlanmış, Yunanlılar 13 Temmuz'da Altıntaş'a, 14 Temmuz'da Tavşanlı'ya, 17 Temmuz'da Emet, Simav ve Kütahya'ya 3 Eylülde Simav'a, 5 Eylülde Gediz'e girmişlerdir. 28 Temmuz 1921'de Kütahya'ya gelen Yunan Kralı Konstantin Savaş Konseyini burada toplayıp Ankara üzerine yürüme kararı çıkartmıştır.

Yunan Ordusunun bu ilerleyişi karşısında Türk Ordusu, Sakarya'da Başkomutan Mustafa Kemal komutasında dünya savaş tarihinde örneği görülmemeyen bir taktikle büyük bir zafer kazanmıştır.

Sakarya'da durdurulan düşman ordusunu tamamen yurttan atmak amacıyla bir yıl kadar süren hazırlık döneminden sonra 26 Ağustos 1922 tarihinde Başkomutan Mustafa Kemal Büyük Taarruzu başlattı. Bu çarpışmalar sırasında Türk askeri, tarihimizin her döneminde görülen kahramanlık ve fedakarlıklarına yenilerini ekledi. 57. Tümen Komutanı Albay Reşat (Çiğiltepe) Bey'in Çiğiltepe'nin alınmasının yarım saat gecikmesi üzerine görevini yerine getirememenin üzüntüsü ile kendisini vurması, bu anlayışa örnek teşkil eder. Zaferden sonra buraya Albay Reşat Çiğiltepe Anıtı yapılarak anısı ölümsüzleştirilmiştir.

30 Ağustos günü Başkomutan Mustafa Kemal'in Zafertepe'den bizzat yönettiği meydan muharebesinde Allıören, Keçiler, Kızıлтаş Deresi yolunun iki yanında Yunan birlikleri tamamen sarılmış ve imha edilmişlerdir. Kızıлтаş Deresi bölgesinde açık kalan alandan bazı Yunan birlikleri ve General Trikopis, General Diyenis ve bir çok Yunan komutanı kaçmışlardır.

Başkomutan Mustafa Kemal, İsmet Paşa ve Fevzi Çakmak Paşa Çalköy'de taarruzla ilgili önemli kararlar amışlar ve Mustafa Kemal burada Batı Cephesindeki tüm subay ve erlere okunmak üzere bir bildiri yayınlamıştır.

Bu bildirin sonun da Atatürk ulusumuzun kaderini değiştiren o meşhur emrini vermektedir "... Ordular, İlk Hedefiniz Akdeniz'dir, İleri!"

Böylece Kütahya 30 Ağustos Zaferi ile düşman işgalinden kurtarılmış, bunu 1 Eylülde Gediz, 3 Eylül'de Emet ve Tavşanlı'nın kurtuluşları izlemiştir. 9 Eylülde İzmir'de Yunan ordusunu denize döken Türk ordusu Mustafa Kemal'in emrini büyük bir başarı ile yerine getirmiştir.

Amazonlar Lahdi'ni görün

Hala Amazonların Anadolu'da yaşayıp yaşamadığı konusunda şüphesi olan varsa Kütahya Arkeoloji Müzesi'ne gitmeli ve buradaki Amazonlar Lahdi'ni görmelidir. Çavdarhisar Aizonai'de bulunan lahit yüksek kabartma tekniği ile yapılmıştır ve lahitin yan yüzeylerinde Greklerle Amazonlar arasındaki savaşları betimleyen kabartmalar vardır. Bu lahit dünyada bulunan sayılı Amazon lahitleri içinde en sağlam ele geçenlerdendir.

Kütahya Arkeoloji Müzesi 1314 yılında Germiyan Beylerinden umur bin savcı tarafından yaptırılan Demirkapı ya da Vacidiye diye anılan Medrese'dedir. Müzede Amazonlar Lahdi'nin yanısıra Kalkolitik, eski turnç, Hitit, Frig, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait eserler sergilenmektedir.

Kütahya'nın Termal Kaynakları

Kütahya aynı zamanda bir termal turizm cennetidir. Ege Bölgesi'nin graben sistemi ve bunu oluşturan kırıklar üzerindeki Kütahya Türkiye'de termal kaynakların çokluğu açısından başta gelen illerimizdendir. Ilıca-Harlek, Yoncalı, Emet-Yeşil ve Kaynarca, Gediz-Ilıcasu, Gediz-Muratdağı, Simav-Eynal ve Tavşanlı Göbel olmak üzere 7 adet Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir. Bunlardan Ilıca-Harlek ve Yoncalı Kaplıcalarında Kültür ve Turizm Bakanlığı belgeli oteller bulunmakta, Gediz-Ilıcasu, Emet-Yeşil ve Kaynarca, Tavşanlı Göbel ve Simav-Eynal'de ise belediye belgeli apart tesisler ve pansiyonlar bulunmaktadır.

Ilıca-Harlek Kaplıcaları: Kütahya'nın kuzeyinde yer alan Ilıca Harlek Kaplıcaları Kütahya - Eskişehir karayolunun 21.km.sinden 4 km. içeridedir. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Ilıca Harlek Kaplıcaları Bakanlar Kurulu tarafından 23.03.1989 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilân edilmiştir. Kaplıca suları 25-43 C derece sıcaklıkta olup oligometalik sular grubuna girer. Kalsiyum, magnezyum ve bikarbonat içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde 10 apart, 57 oda ve 168 yatak kapasiteli Harlek Otel, Belediye Belgeli diğer otel ve moteller, 3 hamam, 2 kapalı 4 açık havuz, spor tesisleri ve konferans salonu bulunmaktadır.

Yoncalı Kaplıcaları: Kütahya'nın batısında yer alan Yoncalı kaplıcaları merkeze 16 km. uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Yoncalı Kaplıcaları 17.09.1993 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 42 C derece sıcaklıkta olup bikarbonatlı sular grubuna girer. Kalsiyum, magnezyum ve kükürt içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Ayrıca parafin banyosu, selülit tedavisi vb. uygulanmaktadır. Yoncalı Termal Turizm Merkezi'nde S.S.K'ya ait 200 yataklı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi bulunmaktadır. Kaplıca merkezinde 73 oda ve 180 yatak kapasiteli 4 yıldızlı Yoncalı TÛTAV Termal Otel ve kür merkezi ile 4'er kişilik 37, 2'şer kişilik 20 apart, Belediye belgeli otel ve moteller, 4 hamam, 3 kapalı, 2 açık havuz bulunmaktadır.

Emet-Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları: Kütahya'nın batısında bulunan kaplıcalar Emet ilçe merkezindedir. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamam olan Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları 17.09.1993 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilân edilmiştir. Kaplıca suları 43-56 C derece olup, hipotonik sular grubuna girer. Sülfat, bikarbonat, kalsiyum ve magnezyum içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Belediye Belgeli 4'er kişilik 36 apart, 3 hamam, 3 kapalı havuz, 1 açık havuz, Osmanlı Hamamı, sauna, özel banyolar, spor tesisleri, botanik parkı ve bir karavan parkı (kamping) bulunmaktadır.

Gediz-İllicasu Kaplıcaları: Kütahya'nın güneyinde Gediz'e 18 km. uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan İllicasu Kaplıcaları 18.03.1897 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 65-98 C derece sıcaklıkta olup hipotonik sular grubuna girer. Sülfat, bikarbonat, sodyum ve magnezyum içeren kaplıca Suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Belediye belgeli 4'er kişilik 40 apart, 3'er kişilik 52 apart, 22 ahşap baraka, 10 betonarme baraka, 1 buhar banyosu, 1 çamur banyosu, 2 hamam ve 2 havuz bulunmaktadır. Kaplıca merkezinde seracılık başlamıştır.

Gediz-Muratdağı Kaplıcaları: Kütahya'nın güneyinde Gediz'e 30 km. uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Muratdağı Kaplıcaları 18.03.1987 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 29-50 C derece sıcaklıkta olup, meteorik vadoz sular grubuna girer.

Simav-Eynal Kaplıcaları: Kütahya'nın güney batısında Simav'a 4 km. uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Eynal Kaplıcaları 23.03.1989 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 70-90 C derecedir. Kalsiyum, sodyum, bikarbonat ve sülfat içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde, Belediye belgeli biri 37, diğeri 30 odalı iki otel, 440 yataklı 125 apart, özel banyolar, 2 hamam ve 1 kapalı havuz bulunmaktadır. Kaplıca Merkezinde seracılık gelişmiş olup ilçe merkezi Jeotermal enerji ile ısıtılmaktadır.

Hisarcık - Esire Kaplıcaları: Kütahya'nın batısında Hisarcık'a 10 km. uzaklıktadır. 51 C derece sıcaklıktaki kaplıca suları içme uygulamaları ile değişik rahatsızlıklara iyi gelmektedir.

Tavşanlı-Göbel Kaplıcaları: Kütahya'nın batısında Tavşanlı'ya 7 km. uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Kaplıca sularının sıcaklığı 32 C derece olup muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde moteller ve 2 hamam bulunmakta olup, yöre havasında oksijen oranı yüksek olduğundan astımlı hastalar kış aylarında dahi motellerde konaklamaktadırlar.

Simav Çitgöl Kaplıcaları: Simav'a 5 km. uzaklıkta olan kaplıca suyunun sıcaklığı 162 C olup, muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Belediyeye ait 60 dairesel moteller ve spor kompleksi vardır.

Dereli Kaplıcaları: Dereli Kaplıcaları Emet-Tavşanlı yolu üzerinde olup, Günlüce Beldesine 20 km. uzaklıktadır. Kaplıca suları 38-40 C olup, muhtelif hastalıklara banyo yolu ile iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde 3 adet havuzlu hamam, özel banyolar ve moteller mevcuttur.

Diğer Kaplıcalar: Kütahya'da başka termal kaynaklar da mevcuttur. Bunlar; Emet'te Samrık İllicası, Hisarcık'ta Sefaköy Kaplıcaları ve Yukarı Yoncağaç Mürdesenk Suyu, Simav'da Naşa Kaplıcalarıdır.

Not: Bu metinlerin hazırlığında Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün tanıtım yayınlarından yararlanılmıştır.

(ropörtaj)

İsmail Usta'nın "Ateşte açan çiçekler"i

Kütahya dünyanın en önemli çinicilik merkezlerinden birisi. Bu sanat Türkiye dışında İspanya, İran, Fas gibi ülkelerde de icra ediliyor. Ancak, Kütahyalı çini ustaların verdiği bilgilere göre üretim kapasitesi bakımından Kütahya en büyük üretim kapasitesine sahip merkez.

Kütahya'da pek çok çini ustası var. Onlar çiniye ruhlarını katan imzalarını atan insanlar. İsmail Yiğit işte onlardan biri.

1963 doğumlu Yiğit Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi Seramik bölümünde tahsil gördükten sonra başlıyor çiniciliğe. Ancak, Yiğit okul okumakla çininciliğin öğrenilmediğini; asıl mahareti okuldan sonra birlikte çalıştığı ustaların yanında kazandığını söylüyor. Ona göre, çinicilik öğrenme sürecinde eğitim bir ustaya yeni ufuklar katsa da geleneksel ustalık-çıraklık ilişkisini yaşamak bu işte şart.

İsmail Yiğit'e bu sanatın püf noktalarını sorduk. O da bizi kırmayarak hem bir çini ürünün oluşma süreci hem de ustalığı hakkında detaylı bilgiler verdi ve bu sanatın bazı püf noktalarını anlattı.

-İsmail bey merhaba bir çini ürünü topraktan rafa hangi süreçlerden geçerek şekilleniyor?

Bir çini üründe üretim safhalarının başından sonuna kadar yaklaşık 30 kişinin emeği vardır. Çininin temel hammadde silisyumdioksit oranı yüksek ve bizim Kaolin dediğimiz bir maddedir. Bunun içinde yaklaşık yüzde 70-75 civarında silisyum ve yüzde 15 civarında da alüminyumoksit bulunuyor. Kaolin, madenden ceviz büyüklüğünde parçalar halinde gelir. Biz bu hammaddenin içine yüzde 20 kil, yine aynı oranda kalsiyum yani tebeşir katarız ve sulu değirmenlerde bu karışımı öğütürük boza kıvamına getiririz.

Bu aşamada şekillendirme sürecine gelinir. Sulu, yarı sulu ve kuru şekillendirme olmak üzere üç yöntem vardır. Sulu şekillendirmede alçı kaplara döküm yöntemi uygulanır. "Plastik şekillendirme" de dediğimiz, yarı yaş şekillendirme ise dönen tornalarda yapılır. Bir de soğuk preslerle yapılan kuru şekillendirme vardır.

Ürünler şekillendirme sonrasında doğal ısıda sirkülasyonsuz bir ortamda kurumaya bırakılır. Bu süreç hava şartlarına ve ürünün boyutlarına göre 3 günle 1 ay arasında değişir. Sonra daha beyaz ve pürüzsüz bir yüzey elde etmek için daldırma ya da fırça yöntemlerinden birisiyle astar tabakası atılır. Ürünler astarlandıktan sonra 1. pişirme ya da "Bisküvi pişirme" dediğimiz safhaya geçilir. Fırınlarda 1040-1050 C°'de pişirilen ürünler fırından çıktıklarında ürünlerin genellikle yüzde 10-15'i oluşan çatlaklar nedeniyle fire verilir.

Bu işlemden sonra fırından çıkan çiniler ince bir zımparayla zımparalanarak yüzey temizlenir ve pürüzsüzleştirilir.

“Dekorlama” fırından çıkan ürünlerin üzerlerine çizilecek desenlerin uygulama işlemidir. Dekorlamada su bazlı boyalar kullanılır. Siyahı kobaltoksit, kırmızıyı demir oksit, yeşili ve turkuazı bakıroksit ve moru da manganoksitten elde ederiz. Bu oksit boyalar 1040-1050 C°’ye dayanır.

Önce bizim “tahrir” dediğimiz kontürler çizilir. Daha sonra da kontürlerin içleri istenilen renklerde boyanır. Güçlü renklerden zayıflara doğru bir sıra izlenir. Önce kobalt mavi, sonra yeşil, sonra turkuaz ve en son da kırmızı kullanılır. Taşan yüzeyler bir maket bıçağı ile temizlenebilir. Dekorlama işlemi bittikten sonra ürün 1-2 gün doğal ortamda kurumaya bırakılır ve daha sonra da “Sırlı pişirme” denilen safhaya geçilir.

Sır dediğimiz madde bir çeşit camdır. Belli oranlarda kurşun, silisyumdioksit, yemek sodası ve camdan oluşur. Bu maddeler 1150-1200 C°’de eritilerek çamursu bir karışım elde edilir. Bu karışım daha sonra değirmenlerde su yardımıyla öğütülerek toz haline getirilir ve yüzde 1 CMC dediğimiz bir madde eklenerek süspansiyon haline getirilir.

Bu noktada ürünlerin artık sırlanması işlemine geçilir. Ürünler 48-50 bome derecesine sahip sır ile daldırma ya da püskürtme yöntemiyle ürüne uygulanır. Yaklaşık 1 mm kalınlığında bir sır tabakası ile ürünler kaplanır. Bu aşamada sır dekorların üzerini tamamen kapatır ve desenler görünmez olur. Bu görünmez desenler fırında 900 derecede çok hassas bir pişirme işlemine tabi tutulur ve sır cam halini alarak şeffaflaşır. Böylece dekorlar yeniden görünmeye başlarlar. İşte bu nedenle ustalar Çiniye “Ateşte açan çiçekler” diye hitap ederler. Bu arada “fırınlama hataları” yapılırsa boyalar akar ya da sırda çatlama oluşabilir.

İşte bu nedenle pişirme işlemi çok hassas bir işlemdir. Isının yavaş yavaş yükseltilmesi gerekir. Ürünler 8-10 saat civarında fırında kalırlar.

Ürünler çıktığında artık bildiğiniz çini ortaya çıkmıştır. Ürünlerin üzeri belli kalınlıkta cam kaplandığı için aradan yüzyıllar geçse bile çininin üzerindeki resimler kaybolmaz, renkler solmaz.

-Sahiden de çok zahmetli bir iş. Uzun ve karmaşık bir süreçmiş...

Evet... Bu nedenle biz ustalar aramızda şakalaşırken “Çinicide akıl yoktur” deriz. Çünkü, en ufak bir hatada herşey yok olabilir. Fırın size işleri sağlam olarak verirse ne ala... Vermezse bütün emekler boşa gider. Tabi bu nedenle ustalık önemlidir. Ustalık arttıkça fireniz de azalır.

- Çini alırken nelere dikkat edelim?

Elinize bir kase aldığımızda ona diğer elinizle setçe vurun. Çıkan tınlama sesi ne kadar uzun olursa çini o kadar iyi pişmiş demektir. Ayrıca, gövdede bir çatlak var ise bunu çıkacak sesten mutlaka anlarsınız.

Çiniye baktığımızda renklerin canlılığı, fırça ile oluşturulan çizgilerin inceden başlayıp kalına doğru gitmesi ve tekrara inceye dönmesi gibi özelliklere de dikkat edebilirsiniz.

Sır ile çamurun uyuşmazlığından sır üzerinde zaman zaman kılcal çatlaklar oluşabilir. Bunlar yeni üretilmiş bir çini ürün için hatadır. Ancak, ürün eskidikçe bu çatlaklar her üründe biraz olacaktır. Bu normaldir.

Çinide ustalık önemlidir. Bu nedenle firma isimlerinden ziyade ustaların isimlerine dikkat etmenizi tavsiye ederim. Sanatçı imzaları artık ürünlerin değerini de belirliyor.

-Kütahyalı bir çinici gözüyle şehriniz için neler söylersiniz?

Kütahya için Mevlana'nın torunu olan Sultan Velet “Cennet Kütahyanın ya altındadır, ya da üstünde” demiş. Ben daha ne diyeyim. Gerçekten büyük ormanlarla kaplı şehrimize Allah herşeyi vermiş. Termal sular, tarih ve tabi çinicilik.

-Çiniyi Kütahya’da nerelerde bulabiliriz?

Kütahyanın çarşılarında Çinicilere sık sık rastlarsınız. Ancak, en çok bir araya geldikleri yer bir kaç yıl önce açılan Kütahya Kervansarayı'dır. Bu modern Kervansarayda çoğunluğu çinici olmak üzere 250'ye yakın çini mağazası var.

-Siz Kütahya'da nerelerde yemek yersiniz?

Elbette niceleri var ama... Ben Kütahya Konağı ve Germiyan Konağı derim. Orada yöresel yemeklerimizi bulabilirsiniz. Bir de benim önereceğim Antep usülü yemek yapan Antepli Mehmet vardır. >>

Çinicilik kente damgasını vuruyor

Kütahya çinicik konusunda bir marka kenttir. Kentte irili ufaklı yüzlerce çini atölyesi bulunuyor. Çini atelyeleri bazen evlerde evlerin içlerinde bile bulunabiliyor. Bu kent çicilikte çok sayıda usta yetiştirmiştir. Emre Peker, İsmail Yiğit, Mehmet Gürsoy, Mehmet Koçer, Mehmet Yıldırım, Naciye Nur Avlupınar, Sıtkı Olçar gibi ve adını sayamadığımız pek çok usta bu ilde halen bu sanatı icra etmektedir.

Kente gidenler Kentin girişinde ve çıkışında yer alan pek çok mağazada ve çini atelyesinde çinileri izleyebilir ve alışveriş yapabilir. Bir kaç yıl önce yapılan Kütahya Kervansarayı'nda da çoğunluğu çinicilik üzerine 250 dükkan bulunmaktadır.

Osmanlı'nın dikiş-nakışçıları hala yaşıyor

Kütahyalı kadınların elişi dikiş nakış ürünleri de çok ünlüdür. Osmanlı döneminde Sarayın dikiş nakış işi ürünlerinde Kütahyalı kadınların damgası vardır. Bu gelenek Yıldırım Beyazıt'ın şehzadelik döneminde Süleyman Şahın kızı Devlet Hatun'la evlenmesiyle başlamıştır. Devlet Hatun'un Saraya taşıdığı çeyiz o kadar güzel ve ince nakış işleriyle doludur ki Osmanlı Kütahya'nın bu becerisini yüzyıllar boyunca saraylarında ve konaklarında değerlendirmiştir. Bu maharetler ve yetenekler Kütahya'da anneden kızlara geçerek devam günümüze kadar ulaşmıştır. Bu gün Kütahya'daki Rüstempaşa El Sanatları Merkezi'nde Kütahyalı kadınların el emeği göz nuru ürünlerinden oluşan sergileri gezebilir beğendiklerinizi alabilirsiniz.>>

Kütahyalı bazı ünlüler

Evliya Çelebi: 17. yüzyılın başlarında Kütahya'da doğmuş IV. Murat döneminde onn muhasebeci hatta sipahi olarak hizmet etmiş ancak nihayetinde seyahat etmeye olan hevesi onu yollara düşürmüştür. 50 yıl boyunca Bursa, İzmit, Trabzon, Girit, Avusturya, Hicaz, Mısır, Sudan, Habeşistan, Dağıstan gibi ülkeleri dolaşmış ve gördüklerini ve yaşadıklarını kaleme almıştır.

Ressam Hüseyin Yüce: Çağdaş Türk resminde zölgün bir yere sahip Yüce naif resmin öncüsü kabul edilmektedir. Kütahya'nın Güveççi Köyü'nde doğan Yüce resimle ilgili eğitimi almadan doğup büyüdüğü köyü ve çevresini resmetmiştir. Pek çok ülkede sergiler açan Yüce halen Güveççi köyünde yaşamaktadır.

Ressam Ahmet Yakupođlu: Ahmet Yakupođlu 1920 yılında Kütahya'da doğmuş, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümünden mezun olmuştur. Dünya çapında ünlü bir ressam olan ve Minyatür, Tezhip (Kitap bezeme sanatı) sanatlarına da vakıf olan Yakubođlu aynı zamanda neyzendir. Mirasını Dumlupınar üniversitesine bağışlayan Yakubođlu halen Kütahya'da yaşamaktadır.

Ezop: Antik masalcı ve Herodod tarihinde adı geçen Ezop'un Kütahya doğumlu olması ihtimali vardır. Masallarının kahramanları hayvanlardır ve onlar arasında geçen üyküler her zaman insanlara bir ders verir.>>

TÜRSAB Çavdarhisar'a butik otel kazandırıyor

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliđi (TÜRSAB) Aizonai Antik kentinin bulunduğu Çavdarhisar'da 42 odalı bir butik otel inşaatı gerçekleştiriyor. Çavdarhisar Belediyesi'nin küçük bir bedel karşılığı verdiği arsada yükselen otelin temel atma töreni 13 Ağustos 2005 yılında yapıldı. Aizonai Antik Kenti'ne 2 kilometre mesafede bulunan otelin bu yıl sonunda hizmete girmesi planlanıyor.

Yılda 50 bin kişi ziyaret ediyor

Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden verilen bilgilere göre Kütahya'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan İşletme belgeli 4 otel ve 11 seyahat acentesi bulunuyor. İşletme belgeli konaklama tesislerine ait ait yatak sayısı 588. İl merkezinde işletme belgeli 3 adette restoran bulunuyor. Belediye belgeli konaklama tesislerinin sayısı ise 38 ve bunlarda da 2448 adet yatak var. Bu yataklara ilaveten Kütahyanın kaplıcalarında da 1198 adet yatak mevcut. Kütahya'ya gelenlerin iç pazar ağırlıklı bir yapısı var. İldeki müze ve ören yerlerini geçen yıl büyük bölümü yerli olmak üzere yaklaşık 50 bin kiğşi ziyaret etmiş.>>

Kütahya'daki Konaklama İşletmelerinin Dağılımı			
	Turizm İşletme Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Kütahya (Bakanlık'tan işletme belgeli)	4	280	588
Kütahya (Belediye'den ruhsatlı)	38	978	2 448
Toplam	42	1 258	3036